

Forfatter: Heiberg, Johan Ludvig

Titel: Udrag fra Nye digte - 1841

Citation: Heiberg, Johan Ludvig: "Nye digte - 1841", i Heiberg, Johan Ludvig: *Nye digte - 1841*, udg. af Klaus P. Mortensen , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, cop. 1990, s. 171. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-heibergjl05val-shoot-idm140194649753776/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Nye digte - 1841

er den 17. jan. – *Profane*: lat. egentlig det, der står foran templet, dvs. det verslige, det der ligger uden for det helliges område. – *Gestalt*: skikkelse.

- 18 *Troer du ei, den dunkelt længes*: englens ord spiller på Paulus' brev til Romerne 8,19-23 om skabningens længsel efter forløsning. – *Sordin*: lyd-dæmper til musikinstrument. – *Forbud*: forvarsel.
- 19 *Fly Naturen med*: forsvind også fra naturen. – *lønlige*: skjulte.

### En Sjæl efter Døden. En apokalyptisk Comedie

- 21 *apokalyptisk*: af gr. apokalypse: tekst der handler om verdens undergang. Her en komedie, som skildrer tilstanden efter det enkelte menneskes død.
- 23 *Subscription*: indsamling, hvor man med sin underskrift tegner sig for et bidrag. – *Liremanden*: lirekassemanden. – *Sligt*: sådan noget. – *fast*: næsten.
- 24 *Paa denne Luxus...*: Danmarks store statsgæld i midten af 1830'erne medførte opfordringer i bladene til at spare, f.eks. på lønninger og pensioner, som Heiberg imødegik i »Flyvepostens ved at foreslå optagelse af et nyt statslån. – *Fadaiser*: fr. tåbeligheder. – *raisonnere*: gøre indvendinger. – *Faer*: Sjælen taler ned til Sanct Peder. – *Nøglen*: Matth. 16,19, hvor Jesus giver Simon Peter himmeriges nøgler.
- 25 *min Næstes Gods begjæret*: spiller på det 10. bud i 2. Mos. 20,17 og 5. Mos. 5,21.
- 26 *Pensionen*: forudsætter at Sjælen har været embedsmand, hvad han imidlertid ikke har.
- 27 *Nazareth*: Jesu fødeby. Navnene i det følgende refererer til evangeliernes beretninger om Jesu liv.
- 29 *Stolemager Dessau*: leder af en gruppe Amerika-udvandrere, som i 1838 blev udplyndret til søs af Carlisten, dvs. tilhængere af Don Carlos, som efter sin broder Ferdinand den 7's død, forsøgte at erobre magten i Spanien; hans oprørsforsøg endte i nederlag i 1839. – *vist*: bestemt, afgjort.
- 31 *det Reale*: undervisningen i realfag. Det voksende borgerskabs behov for praktisk uddannelse gav sig udslag i en kritik af latinskolen. I en artikel i »Flyveposten« 1834, »Symbolik« forsvarede Heiberg den klassiske dannelse, fordi den er det bedste middel til indsigt i tankens udvikling. – *Og dog var Ordet Gud*: Johs. 1,1. – *allegorisk*: billedlig. – *notorisk*: almindeligt kendt.
- 32 *thi Aand og Bogstav...*: 2. Kor. 3,6: »Thi Bogstaven ihjelslaar, men Aanden levendegjør« cit. eft. den aut. overs. af NT 1819. – *Christi Bud til alle Sjæle*: næstekærlighedsbudet. – *man bør ikke stjæle*: fordrejning af det 8. buds: du må ikke stjæle, 2. Mos. 20,15 og 5. Mos. 5,19. – *Loven*: egl. de 5 Mosebøger, her: Det gamle Testamente i modsætning til *Evangeliet*, Det nye Testamente. – *Pflichter har mod Gud, sig selv og Næsten*: spiller på den rationalistiske biskop Balles »Lærebog i den evangelisk-christelige Reli-

- gion» fra 1791, der fungerede som katekismus i skolerne højt op i 1800-tallet. Sjælen husker endnu brokker af den. – *Han er ufattelig*. Det mente Heiberg netop ikke, hvad han bl.a. gav udtryk for i sin anmeldelse af Dr. W.H. Rothes treemighedslære i første nummer af »Perseus», 1837.
- 33 *Keiseren, hvad der ham tilkom*: Luk. 20,25: Så giv da kejseren, hvad kejserens er. – *som han dig har forlenet*: som han har givet i din varetægt. – *gaar rejst*: dumpe.
- 34 *Eden*: Paradis.
- 36 *Aristophanes*: (ca. 445-385 f.Kr.) gr. komediedigter. – *Elysium*: gr. de saliges øer. – *Philologer*: de lærde kommentatorer af de antikke tekster. – *Gevalt*: vold og magt. – *attisk Salt*: åndfuldt (græsk) vid; attisk af Attika, det landskab Athen ligger i. – *Skyer*: Aristofanes' komedie »Skyerne» fra 423 f.Kr.
- 38 *Syntax*: gr. sætningsbygning. – *Som vi kalde her den slette*: hentyder til en teori fremsat af rektor Bloch i 1830'erne om, at udtalen i nygræsk og oldgræsk var den samme. – *lægge Vind paa*: bestræbe sig på.
- 39 *Hellas*: jf. n.s. 15. – *have mig fixeret*: holde mig for nar.
- 40 *classisk*: det som hører antikken til. – *Handelsklasse*: egl. handelsklasser fandtes ikke på Heibergs tid, men visse privatskoler tilbød undervisning i bogholderi, varekendskab o.l. – *Homer*: (8-700-tallet f.Kr.) if. traditionen digteren af »Iliaden» og »Odysseen».
- 41 *Han jeg kjender ...*: Sjælens kendskab til Sokrates stammer fra Oehlenschlägers drama af samme navn fra 1835, hvor Aristofanes, helt uhistorisk, forelsker sig i Sokrates' datter Daphne og fortryder, at han spottede ham i »Skyerne». – *Han Gjften drak*: Sokrates blev i 399 f.Kr. anklaget for at fordærve ungdommen og for ikke at tro på statens guder og dødsdøm; dommen blev eksekveret ved at han drak skarpsydegift.
- 43 *Raketten*: københavnsk smudsblad, 1831-33. – *Avind*: misundelse. – *erkjender*: anerkender.
- 44 *Styx*: i gr. mytologi en af floderne i underverdenen. – *primer*: vrøvler. – *Ris*: prygl. – *Orlog-Digter-Stavn*: betydningen usikker; måske en hentydning til det billede Oehlenschläger giver af Aristofanes i »Socrates». – *Hvor en Kunstner*: billedhuggeren Bertel Thorvaldsen (1768-1844). – *Hvor en Digter uden Mage*: en digter uden lige, her Oehlenschläger (1779-1850). – *Nordens Guders Vogn*: hentydning til Oehlenschlägers »Nordens Guders», 1819.
- 45 *hinn Stad*: København. – *bramme*: prale. – *forblommet*: forblommet, uklar. – *Musæet*: Thorvaldsens museum, som man samlede ind til fra 1837; Heiberg, som gik ind for museet, ømmede sig dog over, at mange af bidragyderne hverken forstod eller interesserede sig for Ts kunst.
- 46 *Trykkefriheds-Selskab*: oprettet 1835, udtryk for borgernes vågnende politiske interesse i 1830'erne. Heibergs aversion mod selskabet hænger ihvertfald delvis sammen med, at dets stiftere i sin tid havde afleveret en adresse til kongen om trykkefrihed uden at bede Heiberg om at være